

УДК 539

Леоненко Т. Є.¹, Грабова А.В.²

¹ д-р, юрид. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-310м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Конкуренція кримінально-правових норм на сьогодні є досить поширеним явищем при кваліфікації злочинів. Для того, щоб правильно здійснити кваліфікацію злочину, необхідно встановити місце у протиправному діянні кримінально-правових норм та їх співвідношення.

Конкуренція кримінально-правових норм відбувається тоді, коли одне діяння, що підлягає кримінальній кваліфікації в одній із статей Кримінального кодексу, підпадає за ознаками двох або більше пов'язаних статей (частин, пунктів статей) Особливої частини Кримінального кодексу, кожна з яких може бути застосована до конкретного діяння [1, с. 320].

Досить поширеним видом при кваліфікації злочинів є конкуренція загальної та спеціальної кримінально-правових норм. При даному виді конкуренції, загальна кримінально-правова норма охоплює певне коло злочинів (наприклад, умисне вбивство), а спеціальна – тільки частину злочинів, тобто такі злочини, котрі передбачені загальною нормою (наприклад, умисне вбивство з корисливих мотивів).

У Кримінальному кодексі України немає нормативного визначення концепції «конкуренція кримінально-правових норм» та не регламентуються правила кваліфікації злочину при конкуренції, хоча це явище досить поширене при застосуванні норм законодавства про кримінальну відповідальність.

Значний внесок у розробку вчення про конкуренцію кримінально-правових норм зробили такі науковці у галузі кримінально-правової науки, як А.В. Корнеева, А.В. Савченко, В. В. Кузнецов, В.І. Малихін, В.М. Кудрявцев, В.О. Навроцький, З.О. Незнамова, І.О. Зінченко, Л.В. Іногамова-Хегай, М.М. Свідлов, О.К. Марін, О.С. Горелик, С.Ф. Сауляк, та інші автори.

Порівняння загальної та спеціальної норми показує, що загальна норма є ширша за обсягом, ніж спеціальна. У випадку конкуренції загальної та

спеціальної норм чітко проявляється закон зворотного співвідношення обсягу та змісту.

Конкуренція визначається різницею кримінально-правових норм, прагненням диференціювати кримінальну відповідальність, посилюючи її в одних нормах і пом'якшуючи в інших, а також недосконалістю системи кримінального законодавства.

Кваліфікація злочинів вимагає дотримання особливих правил при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм, а саме:

- 1) визначити, чи винна особа вчинила один або кілька злочинів;
- 2) визначити, що кримінальна відповідальність за вчинене суспільно небезпечне діяння передбачена двома або більше видами кримінально-правових норм;

- 3) встановити співвідношення двох кримінально-правових норм, щоб визначити, яка з них є загальною, а яка – спеціальною;

- 4) кваліфікувати вчинене злочинне діяння слід за спеціальною нормою.

Кримінально-правова кваліфікація є фундаментальною, ключовою, важливою частиною, основою застосування в слідчій та судовій практиці кримінального закону [2, с. 420].

Основою кримінально-правової кваліфікації є фактичні обставини вчинення особою кримінального діяння, яке було встановлено та доведено під час кримінального провадження, що має процесуальне закріплення та підлягає кримінально-правовій оцінці.

При конкуренції загальної та спеціальної норм права конкуренція вирішується за допомогою застосування спеціальної норми та повинно знайти своє нормативне відображення у чинному в Україні законі про кримінальну відповідальність. Відсутність такої норми нерідко призводить до неправильної кваліфікації злочинів та помилок при призначенні покарання [3, с. 320].

Невірне, неточне чи необ'єктивне встановлення та аналізування фактичних обставин вчиненого кримінального діяння є результатом неправильної кримінально-правової кваліфікації злочину.

Підставою кримінально-правової кваліфікації є тотожність між фактичними ознаками кримінального діяння або кримінальної поведінки особи та правовою підставою кваліфікації.

Саме тому необхідно дуже точно, обґрунтовано аналізувати усі фактичні обставини вчиненого кримінального діяння, кримінальної поведінки особи аби зробити порівняння їх з ознаками конкретних елементів видів злочину, що передбачені Кримінальним кодексом України, ознаками діяння, які не є злочинними, або елементами кримінальної поведінки особи та надати їм вірну кримінально-правову оцінку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2016. 356 с.
2. Кримінальне право України : Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид. переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.
3. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : Навчальний посібник / За заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваїте, 2014. 944 с.